

Lakivaliokunnan mietintö n:o 3 hallituksen esityksen johdosta laiksi korkolain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunta on päätöspöytäkirjan ottein 23 päivästä syyskuuta 1983 lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevalle käsiteltäväksi otsikossa mainitun hallituksen esityksen n:o 64.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina lainsäädäntöjohtaja Leif Sevön ja ulosottoasiainneuvottelukunnan sihteeri Heikki O. Mälkki oikeusministeriöstä, hallitusneuvos Ilkka Suojasalmi, hallitusneuvos Jorma Heikkilä ja ylitarkastaja Markku Sorvari sosiaali- ja terveysministeriöstä, lakimies Jan Tennberg sosiaalihuoltolainvaliokunnasta, oikeustieteen tohtori Mikko Kämäräinen Kansaneläkelaitoksesta, pormestari Jyrki Tuominen Tampereen raastuvanoikeudesta, kaupunginvaltuutettu Heikki Merenheimo Turun kaupunginvaltuutetuksi virastosta, osastopäällikkö Vesa Virtanen Helsingin lastensuojeluvirastosta, järjestösihteeri Raita Pennanen Yksinkertaisten Liitosta, puheenjohtaja Mikko Paavola Elatusvelvollisten liitosta, lakimies Arjo Suonperä Suomen ammattiliittojen keskusjärjestöstä ja professori Matti Ylöstalo Helsingistä.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan korkolain soveltamisalan rajaamista niin, että laki koskisi vain varallisuus oikeudelliseen sitoumukseen tai velvoitteeseen perustuvalla rahavälikkeellä maksettavaa korkoa. Tämän johdosta perhe- ja perintöoikeudelliset saatavat, kuten elatusapumaksut, jäisivät lain soveltamisalan ulkopuolelle. Soveltamisalan supistaminen on tarpeen, koska lain soveltaminen perheoikeudellisiin saataviin on käytännössä aiheuttanut suuria ongelmia.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan lisäksi korkolakia selvennettäväksi siten, että laki ei koskisi myöskään palautettavalle rahamäärälle suoritettavaa korkoa eräpäivää edeltäneeltä ajalta.

Valiokunnan kannanotot

Yleisperustelut

Valiokunta on käsitellyt asian ja todennut, että hallituksen esityksen päätavoite on korkolain muuttaminen niin, että se ei koskisi elatusapumaksuille laskettavaa viivästyskorkoa. Saamansa

selvityksen perusteella valiokunta toteaa, että voimassa olevan lain säännösten toteuttaminen määräajoin maksettavien elatusapujen osalta on käytännössä lähes mahdotonta. Tämä johtuu useiden tekijöiden yhteisvaikutuksesta, muun muassa seuraavista:

- elatusavun maksutavasta: elatusapua ei läheskään aina makseta velvoitteen mukaisesti oikeana eräpäivänä oikean suuruisena,

- etuoikeusasetuksen 20 §:n 3 momentin säännöksestä: ulosotossa on etuoikeus sellaisella elatusapumaksulla, jonka erääntymisestä ulosmittausta haettaessa on kulunut enintään vuosi,

- palkan ulosmittausta koskevista säännöksistä: palkkaa ei saa ulosmitata sellaisen elatusavun perimiseksi, jonka erääntymisestä on kulunut enemmän kuin kolme vuotta,

- kauppakaaren 9 luvun 5 §:stä: maksu lasketaan ensisijassa koron maksuksi, sekä

- elatustukea koskevista säännöksistä: mikäli elatusvelvollinen laiminlyö elatusavun maksamisen, voidaan yhteiskunnan varoista maksaa elatustukea. Elatustuen määrä ja maksuaika eivät ole samat kuin elatusavun. Lisäksi elatustuen saaminen vaikeuttaa pääoman ja koron laskemista.

Mainituista säännöksistä johtuu, että elatusapujen korollisuus vaarantaa pääomavelan perimisen. Kun kulloisenkin velkapääoman selvittäminen on erittäin vaikeata, ei automaattinen tietojen käsittelykään voi tuoda olennaista helpotusta. Näin ollen hallituksen esittämä korkolain soveltamisalan rajoittaminen avioliittolain ja lasten elatuksesta annetun lain nojalla maksettavien elatusapujen osalta on valiokunnan mielestä välttämätöntä.

Samalla valiokunta kuitenkin toteaa, ettei hallituksen esityksen hyväksyminen tältä osin merkitse periaatteellista kannanottoa elatusapujen korottomuuteen. Korollisuuden puolesta voidaan esittää useampiakin perusteita. Korollinen elatusapu on elatusavun saajan kannalta oikeudenmukainen. Korollisuus saattaisi myös ajan mit-

taan edistää elatusapujen oikeanaikaista suorittamista. Valiokunnan mielestä elatusapujen palauttaminen korkolain soveltamisalan piiriin tulee ottaa uudelleen harkittavaksi, kun saadaan aikaan toimiva perintäjärjestelmä ja koron laskentaperusteet on selvitetty. Tämän vuoksi valiokunta edellyttää, että hallitus viivyttelemättä ja viimeistään vuoden 1984 loppuun mennessä antaa eduskunnalle esityksen lasten elatusapumaksujen perinnän uudistamiseksi ja tehostamiseksi niin, että elatusapujen saattaminen jälleen korolliseksi voidaan ottaa uudelleen harkittavaksi.

Vaikka valiokunta pitää hallituksen esityksessä ehdotettua lainmuutosta periaatteessa tarkoituksenmukaisena, valiokunta ei kuitenkaan voi kaikissa suhteissa yhtyä niihin näkemyksiin, joille ehdotukset on yksityiskohdiltaan rakennettu. Valiokunnan mielestä lain sanontaa tulee selvittää ja pelkistää niin, että lakiehdotuksen päätavoite saadaan selkeästi ilmaistuksi. Näin ollen valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä hallituksen esityksen pohjalta jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa esitetyin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Korkolain soveltamisalaa koskevien rajausten osalta valiokunta toteaa vielä, että vuoden 1982 valtiopäivillä korkolakia hyväksyttäessä kaikki lakisääteiset vakuutukset katsottiin tarkoituksenmukaisiksi jättää korkolain ulkopuolelle. Tällöin eduskunta kuitenkin edellytti, että "hallitus viivymättä ryhtyy toimenpiteisiin eläkevakuutusta koskevien lakien, tapaturmavakuutuslain ja liikennevakuutuslain muuttamiseksi niin, että niihin lisätään yhtenäiset säännökset koron ja viivästyskoron maksamisesta. Nämä erityislakeja koskevat muutokset tulisi antaa eduskunnalle niin nopeasti, että ne voitaisiin saattaa voimaan samanaikaisesti korkolainsäädännön kanssa". Kun korkolaki tuli voimaan 1.1.1983 eikä lausumassa edellytetyjä muutosesityksiä vielä ole annettu eduskunnalle, valiokunta edellyttää, että hallitus välittömästi antaa lausumassa mainitut esitykset eduskunnalle.

Yksityiskohtaiset huomautukset

1 §:n 1 mom. Eräissä valiokunnan saamista asiantuntijalausunnoissa on kiinnitetty huomiota 1 momentin sanoihin "varallisuus oikeudelliseen sitoumukseen tai velvoitteeseen perustuvalla". On katsottu, että käsite "varallisuus oikeudellinen" on vakiintumaton, ja arveltu, että tämä tulee aiheuttamaan tulkintavaikeuksia tuomioistuimissa.

Tähän arveluun antavat aihetta jo hallituksen esityksen perustelut. Niiden mukaan edellä mainittu sanamuoto sulkisi lain soveltamisalan ulkopuolelle muun muassa eräistä perhe- ja perintöoikeudellisista suhteista johtuvat saatavat, kuten elatusapumaksut. Sen sijaan erät "työoikeudellisista varallisuus oikeudellisista" suhteista johtuvat saatavat kuuluisivat lain soveltamisen piiriin.

Näiden huomautusten johdosta valiokunta katsoo, ettei 1 §:n kirjoitustapaa tule muuttaa. Tällöin 1 momentti jäisi ennalleen ja 2 momentissa lueteltaisiin kaikki ne tapaukset, joihin lakia ei sovelleta. Näin menetellen ei myöskään horjutteta lainkäytössä nyt vakiintumassa olevia tulkintoja korkolain säännösten sisällöstä. Valiokunnan omaksumasta kannasta seuraa, että pykälän 1 momentti on poistettava lakiehdotuksesta.

1 §:n 2 ja 3 mom. Edellä sanotun perusteella valiokunta ehdottaa, että pykälän 2 ja 3 momentti yhdistetään ja kirjoitetaan uudelleen voimassa olevan lain sanamuotoa mahdollisimman tarkoin noudattaen. Tällöin 2 momenttiin nykyisin sisältyvät rajoitukset voidaan jakaa kahteen ryhmään:

1. julkisoikeudellisiin saamisiin (hallituksen esityksen 2 momentin 4 kohta) ja
2. lakisääteisiin vakuutuksiin (hallituksen esityksen 2 momentin 2 ja 3 kohta).

Näiden jälkeen lisätään uusina korkolain soveltamisalan ulkopuolelle jäävinä ryhminä:

3. avioliittolain tai lapsen elatuksesta annetun lain nojalla suoritettaviksi määrätyt määräajoin maksettavat elatusavut, sekä
4. velvoite palauttaa saatu vastike tai etuus, kun sopimus puretaan tai etuus osoittautuu perusteettomaksi, siltä osin kuin kysymys on koron maksamisesta velan eräpäivää edeltäneeltä ajalta (lakiehdotuksen 3 momenttiin sisältyvä asia yksinkertaisempaan muotoon kirjoitettuna).

Näin kirjoitettuna 2 momentin säännökset merkitsevät hallituksen esityksestä poiketen sitä, että

— oikeudenkäyntikulujen korvaukselle on laskettava korkoa ja

— vahingonkorvauslain perusteella tuomittavat elatusavut jäävät korkolain piiriin. Tältä osin valiokunnan kanta perustuu seuraavaan: Vahingonkorvauslain nojalla tuomittavien elatusapujen sulkeminen korkolain soveltamisalan ulkopuolelle johtaisi muun muassa työsuhteissa sattuneiden työturvallisuusrikosten osalta merkittävään huononnuksen, kun toistuvaissuorituksena tuomituilta elatusavuilta leskelle ja lapsille poistettaisiin korko kokonaan. Tällaisia elatusapuja on jo

ennen korkolakia pidetty korollisina saatavina. Näitä tapauksia on vuosittain melko vähän eikä niiden perintä ei käytännössä ole aiheuttanut samanlaisia ongelmia kuin avioliittolain tai lasten elatuksesta annetun lain nojalla määrätty elatusavut.

Voimaantulosäännös. Koska määrääjain maksettavan vahingonkorvauksen korollisuus jää valiokunnan ehdotuksen mukaan entiselleen, myös voimaantulosäännöstä voidaan yksinkertaistaa. Valiokunta ehdottaa, että voimaantulosäännökseen sisältyisi seuraavaa:

— Jos elatusavulle on määrätty maksettavaksi korkoa ennen lainmuutoksen voimaantuloa, saatava olisi vatedeskin korollinen. Näin olisi siitä riippumatta, onko sopimus tehty ennen korkolain voimaantuloa 1.1.1983 vai sen jälkeen. — Eri asia on, että vatedes voitaisiin luonnollisesti sopia elatusavulle maksettavasta viivästyskorosta. — Jollei elatusavulle ole määrätty maksetta-

vaksi viivästyskorkoa ennen lainmuutoksen voimaantuloa, mahdollisuus vaatia viivästyskorkoa säilyisi siltä ajalta, jolta tällaista korkoa on saatanut kertyä (eli siis 1.1.1983—lainmuutoksen voimaantulon välinen aika). Tältä osin kanne olisi pantava vireille vuoden kuluessa lainmuutoksen voimaantulosta. Sitä vastoin korkoa ei enää voitaisi tuomita maksettavaksi elatusapumaksuista, jotka erääntyvät lainmuutoksen voimaantulon jälkeen.

Johtolause. Valiokunnan ehdottamista muutoksista seuraa, että johtolauseetta on tarkistettava.

Edellä sanotun perusteella valiokunta kunioittaen ehdottaa,

että hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

Laki

korkolain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 20 päivänä elokuuta 1982 annetun korkolain (633/82) 1 §:n 2 momentti näin kuuluvaksi:

1 §

(1 mom. poist.)

Tätä lakia ei sovelleta:

1) *julkisoikeudellisesta perusteesta johtuvaan velkasuhteeseen;*

2) *liikennevakuutukseen, lakisääteiseen tapaturmavakuutukseen tai lakisääteiseen eläkevakuutukseen eikä työntekijän ryhmähenkivakuutukseen tai sitä vastaavaan kunnallisen eläkelaitoksen myöntämään etuuteen;*

3) *määrääjain maksettavaan elatusapuun, joka on vahvistettu suoritettavaksi avioliittolain (234/29) tai lapsen elatuksesta annetun lain (704/75) nojalla; eikä*

4) *velvoitteeseen palauttaa saatu vastike tai etuus, kun sopimus puretaan tai etuus osoittautuu perusteettomaksi, siltä osin kuin kysymys on*

koron maksamisesta velan eräpäivää edeltäneeltä ajalta.

(3 mom. poist.) _____

Voimaantulosäännös

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

Tämän lain säännöksiä ei sovelleta:

1) ennen tämän lain voimaantuloa sopimuksella, sitoumuksella tai tuomioistuimen päätöksellä vahvistettuun velvollisuuteen maksaa korkoa; eikä

2) velvollisuuteen maksaa viivästyskorkoa tämän lain voimaantuloa edeltäneeltä ajalta (poist.).

(3 kohta poist.)

(3 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

Helsingissä 28 päivänä lokakuuta 1983

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Rehn, varapuheenjohtaja Skinnari, jäsenet Almgren, Kulhia, Kuoppa, Mäkipää, Nyby, Petäjäniemi, Siitonen,

Särkijärvi (osittain), Turpeinen, Tykkyläinen ja Urpilainen (osittain) sekä varajäsenet Koivisto (osittain), Kärhä (osittain) ja Lähdesmäki (osittain).

Vastalause

En voi yhtyä valiokunnan enemmistön kantaan, jonka mukaan määräajoin maksettavaan elatusapuun, joka on vahvistettu suoritettavaksi avioliittolain tai lapsen elatuksesta annetun lain nojalla, ei maksettaisi korkoa silloin, kun ao. maksua ei ole suoritettu määräaikana.

Valiokunta toteaa mietinnössään, että korollisuuden puolesta voidaan esittää useampiakin perusteita. Korollinen elatusapu on elatusavun saajan kannalta oikeudenmukainen, toteaa valiokunta. Mielestäni vielä tärkeämpi on itse lapsi, josta elatusapua maksetaan. Tosiasia on, että elatusapua saavat lapset ovat usein kaikkein vaikeimmassa asemassa olevia lapsia. Mielestäni heidän etuaan ei saa kaventaa. Elatusavun korollisuus edistää elatusapujen oikean aikaista suorittamista.

Valiokunta lausuu, että elatusapujen palauttaminen tulee ottaa uudelleen harkittavaksi, kun saadaan aikaan toimiva perintäjärjestelmä. Yhtä hyvin voidaan toimivaa perintäjärjestelmää kehittää voimassa olevan lain aikana.

On myönnettävä, että eräissä tapauksissa elatusavun maksaja voi joutua maksuvaikeuksiin ilman omaa syytään. Totean kuitenkin, että voimassa olevan lain 11 § antaa mahdollisuudet viivästyskoron sovitteluun, jos maksun myöhästyminen johtuu velallisen maksuvaikeuksista, joihin velallinen on joutunut ilman omaa syytään. Perusteltuja syitä ovat esim. sairaus, työttömyys tai muu erityinen seikka. Elatusvelvollisten liitto ja Yksinhuoltajien Liitto ovatkin yhteisessä esityksessään suositelleet oikeusministeriölle lisäystä korkolain 10 §:ään. Em. yhdistysten kannanoton mukaan lisäys merkitsisi juuri sitä, että sairauden, vammaisuuden, työttömyyden tai muun erityisen seikan vuoksi pääasiallisesti omatta syytään maksuvaikeuksiin joutunut voitaisiin vapauttaa viivästyskoron perimisestä.

Katsonkin, että lakiehdotuksen 1 §:n 2 momentin 3 kohta tulisi poistaa.

Edellä esitetyn perusteella ehdotan kunnioittaen,

että lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

Laki

korkolain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 20 päivänä elokuuta 1982 annetun korkolain (633/82) 1 §:n 2 momentti näin kuuluvaksi:

1 §

Tätä lakia ei sovelleta:

(1 kohta kuten valiokunnan mietinnössä.)

2) liikennevakuutukseen, lakisääteiseen tapaturmavakuutukseen tai lakisääteiseen eläkevakuutukseen eikä työntekijän ryhmähenkivakuutukseen tai sitä vastaavaan kunnallisen eläkelaitoksen myöntämään etuuteen; *eikä*

(3 kohta *poist.*)

(4 kohta kuten valiokunnan mietinnössä.)

Voimaantulosäännös

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

Helsingissä 28 päivänä lokakuuta 1983

Esko Almgren